

James M. Cain

KOKTEJLAR'CA

James M. Cain

KOKTEJLAR'CA

prevod in spremna beseda:

Branko Gradišnik

UMco

UMco, Ljubljana, 2013

James M. Cain
KOKTEJLAR'CA

James M. Cain
THE COCKTAIL WAITRESS

Copyright © 2012 by the Estate of James M. Cain

© za Slovenijo: UMco d. d., 2013

Izdajatelj in založnik:
UMco d. d. / Zbirka Suspenz

Urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Prevod in spremna beseda: Branko Gradišnik
Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič
Postavitev: Tina Šebenik
Tisk: NTD d. o. o.
Naklada: 500 izvodov, 1. natis
Ljubljana, 2013

Brez pisnega dovoljenja založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.111(73)-312.4

CAIN, James Mallahan, 1892-1977
Koktejar'ca / James M. Cain ; prevod in spremna beseda
Branko Gradišnik. - Ljubljana : UMco, 2013

Prevod dela: The cocktail waitress

ISBN 978-961-6803-59-5 (trda vezava)
ISBN 978-961-6803-65-6 (broš.)

266534400

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

1

Toma Barclaya sem, kot me je spomnil pozneje, prvič videla na pogrebu mojega moža, a tistikrat je name naredil tako malo vtisa, da se potem nisem spominjala, da bi ga že kdaj prej videla. G. Garrick, to je pogrebnik, se je ponavadi obračal na študentski servis, namreč na univerzi, da so mu pomagali s kakimi fanti, ampak eden od teh, ki so jih izbrali za ta dan, iz tretjega letnika, neki Dan Lacey, iz tega ali onega razloga ni mogel priti, njegov oče je pa potem prosil Toma, češ naj vskoči. Tom, ki je sicer diplomiral leto prej, je bil z mano skozi ves obred, prišel je pome in me tudi zapeljal nazaj domov v veliki sijajni limuzini. Ampak vozil se je spredaj zraven šoferja, tako da komaj če sva si izmenjala pet besedic, tako da si ga niti nisem dobro pogledala. Pozneje je priznal, da je videl, kakšna sem na pogled – ne obraza, saj sem nosila pajčolan, pač pa moje »noge do vratu«, kot se je izrazil. Nisem se zmenila zanj, saj so mi misli zaposlovale druge reči: pretresenost spričo tega, kaj se je zgodilo Ronu, napetost ob stikih s policijo, pa presenečenje, ki ga res nisem pričakovala, ko je svakinja za hipec izdala svoj naklep, da mi ukrade fantka. Ethel je Ronova sestra in seveda se zavedam, kako tragično je, da zaradi ne vem kakšnega kirurškega posega ne bo nikoli mogla imeti otrok. To seveda upoštevam. Vseeno pa me je presunilo, ko sem se zavedela, da namerava obdržati mojega Tada. Vedela sem, da ga ima rada, jasno, ko sem prisluhnila njenemu, dalo bi se reči namigu, češ da bi ga vzela k sebi, dokler se ne bom spet »pobrala« in se postavila na lastne noge. Ampak to se mi

ni pa niti sanjalo, da ga ima mogoče že kar preveč rada, tako da bi ga hotela imeti kar za stalno.

No, ko je tam nad grobom prišla k meni, se mi je še prekmalu posvetilo. Odlepila se je od Jacka Lucasa, to je moža, pa zakoncev Medford, to sta njena starša, seveda tudi Ronova, in se najprej rokovala z doktorjem Weeksom in se mu menda zahvalila za prelepi obred, ki ga je vodil, potem pa je pristopila k meni. »No, Joan,« je začela, »končno imaš, kar si si želela – upam, da si zadovoljna.«

»Kaj naj bi to pomenilo?« sem jo vprašala.

»To pa mislim, da sama veš.«

»Če bi vedela, ne bi vprašala. Z besedo na dan.«

»No, policiji se je čudno zdelo, tako kot tudi vsem drugim – da si ga šla postaviti takole na dež, v sami pižami, tako da se je moral odpeljati kam, kjer bi ga vzeli pod streho, in mislim, da nisi bila nič kaj presenečena – kaj šele da bi bila vsa iz sebe – če je potem treščil v zid od prepusta.«

»Vrata sem mu pokazala,« sem ji povedala, »potem ko je ob dveh ponoči v nedeljo prišel pijan domov, me zbudil z dretjem, da hoče še en pir, potem pa prišel na sijajno idejo, da mora kaznovati Tada za nekaj, kar je ta storil predprejšnji teden – pa si Tadko niti še od prejšnje takele ni opomogel. Nič nisem vedela o tem, da si je Ron čez vikend sposodil avto, ki ga je očitno pustil na cesti, s ključi v zaganjaču, tako da se je lahko potem sploh odpeljal, kakor se je. In res se nisem nič kaj živcirala, ko sem pogledala ven in ga ni bilo več. Takrat me že ni več mogla presenetiti nobena reč, ki jo je naredil ali ki bi jo lahko naredil, tako da sem šla v posteljo, takoj ko se je Tad pomiril. Šele popoldne, ko so Rona končno identificirali, sem zvedela, kaj se je zgodilo. Če torej misliš, da sem vse to sama splanirala, potem se motiš.«

»Praviš ti.«

»Ti boš tudi tako rekla.«

»... Kako, prosim, Joan?«

»Ponovi, Ethel, kakor sem ti rekla, da boš rekla – namreč da nimaš prav, ali te bom pa sklofutala tukaj vpričo doktorja Weeksa, vpričo gospoda in gospe Medford, vpričo Ronovih prijateljev, da tega ne boš nikoli pozabila. Ethel –«

»Nisem imela prav.«

»No, a ti nisem rekla?«

»Izrekla sem. Mislim si pa pač svoje.«

»Kaj si ti misliš, mene prav nič ne briga. Kaj pa govoriš, to pa me, in zato naj bo raje takšno, kot je treba.« Tako sva stali tam in srepeli druga v drugo, a takrat mi je hrbet oblila ledena voda. Pomislila sem namreč, kaj če se bo odločila za nizek udarec in rekla, naj kar pridem po svojega Tadmota. Pomislila sem: zdajle ga še ne morem vzeti, ker če moram biti doma ob njem, se ne morem zaposliti, zaposliti se pa moram, da bom imela kaj za v usta, pa da bom plačevala zanj, ker tega pa seveda spet nisem mogla dopustiti, da bi ga Ethel imela zastonj. Začutila sem, kako požiram, potem sem še enkrat pogoltnila slino, nazadnje pa še tretjič, z muko. Rekla sem: »Ethel, oprosti, če sem bila preostra. Kar hude reči preživljam, in da bi poslušala še obtožbe, češ da sem morilka, vsaj tako se je slišalo nekako, mi je bilo pa res preveč. Tako da –«

»Že v redu. Bom upoštevala.«

»Se pravi, vse po starem?«

»Če imaš v mislih Tada, je zanj poskrbljeno in sploh ni kaj delati po novem.«

»Potem pa hvala ti.«

Ampak tole moje se je slišalo preveč zapeto, tako da je usekala: »Joan, nimaš se mi kaj zahvaljevati, Tad je moja rodna kri. Dobrodošel je, še več kot dobrodošel, dokler bo le treba. In dalj ko bo trajalo, bolj mi bo všeč.«

To je bilo tisto, kar je zinila preveč, ne toliko po vsebini kot s pogledom oči, ki je pospremil izrečeno. In takrat sem se

prebudila, se zavedela, da ona že ni takšna, da bi stvarnem pustila, da se poležejo, še sploh pa ne takele žalitve z moje strani, in da mora biti, če je naredila tako, kak razlog za to. Ob tem me je kar presekalo, ampak kaj sem pa mogla, sploh tukaj nad Ronovim grobom, kjer so si njegov oče, mati in prijatelji še naprej šepetaje pripovedovali pravljice o njem. Ničesar se nisem mogla domisliti, kajti klofutanje tu pač ne bi zaleglo, niti smiselno ne bi bilo – klofute so pravzaprav vedno nesmiselne, kot sem sama morala žal vseprevečkrat izkusiti na svoji koži in kot me je v kratkem spet čakalo, da izkusim. Drugega nisem mogla, kot da sem za hip zaprla oči, potem pa sem se že slišala zelo pohlevno vprašati: »Kje pa sploh je Tad, ko sva že pri njem?«

»Joan, zdelo se mi je najboljše, da triletnika ne jemljem s sabo na pogreb, je pa v dobrih rokah in ti ni treba nič skrbeti.«

Ne vem, zakaj sem se prav takrat ozrla – mogoče je vrgla pogled čez mojo ramo – vsekakor sem se, in tam, nedaleč stran, je bil moj sinek, igral se je poleg Ethelinega avta, še vedno je žogico pobiral raje z levo, medtem ko je bila Eliza, ženska, ki je čistila pri Ethel, z očmi pri njem. Zakorakala sem proti njemu, potem sem se spomnila in privzdignila pajčolan, ga vrgla nazaj čez klobuček. Nekako takrat me je zagledal in se je zagnal v dir proti meni, a kakor že tečejo triletniki, nagnjen naprej, tako da so se nogice morale krepko potruditi, da ne bi zaostale za glavo. Ni se jim docela posrečilo, a prestregla sem ga ravno takrat, ko je bil že na tem, da se prekucne. Ko se je moja roka dotaknila njegove rame, je zatulil. Prestavila sem jo in ga podržala k sebi in ga poljubila in ljubila. Po tem najinem trenutku sreče mi je Eliza zagotovila: »Kakor jagenjček je, gospa Joan – sploh nič ni zahteven. Tako mi je bilo žal, ko sem slišala za gospoda Rona.«

»Hvala, Eliza, to pomaga.«

»A ga prevzamem?«

»Prosim.«

Ko sem se vrnila, je bila Ethel že nazaj pri svojih starših in Jacku. Zahvalila sem se doktorju Weeks, se rokovala z Ronovimi prijatelji, ki jih je povečini poznal iz točilnic, družbica ni bila ravno kaka fina gospoda, bili so v delovnih hlačah in vetrnih jopičih, ampak vedli so se pa prav spodobno. Pokimala sem gospodu in gospe Medford, in onadva sta mi hladno pokimala nazaj, tako da sem kar videla, da verjameta Ethelinim neslanostim. Potem sem se spet pridružila Tomu, ki se je odmaknil za nekaj korakov že takrat, ko je k meni stopila Ethel. »Sva?« sem ga vprašala.

»Kadarkoli, gospa Medford.«

In tako sem tistega pomladnega popoldneva zapustila pokopališče v College Parku v Marylandu in se odpravila domov v Hyattsville, kakih osem kilometrov naprej po cesti v primestju Washingtona D. C., naproti preostanku svojega življenja, v katerem bo treba kaj zaslužiti, zame in za sinka, ne da bi se mi vsaj sanjalo, kako naj se tega lotim.

Kdo torej sem in zakaj vse to pripovedujem?

Moje dekliško ime je Joan Woods, rodila pa sem se v Washingtonu v Pensilvaniji – to je predmestje Pittsburgha. Moj oče, Charles Woods, je pravnik in, kar se tiče skupnosti, prvak, ima pa, kolikor vem, eno samo napako: vedno naredi tako, kot reče moja mati.

Sedemnajstletna sem se vpisala na Pittsburško univerzo, potem pa mi je na okno potrkala priložnost; vame se je zaljublil fant iz družine jeklarskih baronov in me kmalu poprosil za roko. Mati je bila kar navdušena, oče pa jo je v celoti podpiral. Ampak Fred me je začel dolgočasiti, da je bilo za zjokat se, tako da je prišlo do krize. Da bi se reč lahko v miru podelila, sem se odpravila v Washington, kjer je imela neka punca, ki sem jo poznala, službo na »Griču«, kot pravijo tu Kapitolu. Zdelo se ji je, da bi lahko našla kaj še zame, in tako mi je, potem ko me je sprejela v svoje stanovanje, rekla, naj pazim,

da bom na nogah, tako da bom pritekla, ko bo požvižgala. V resnici sem bila po ves dan namesto na nogah kar na kavču, kar je, kot sem odkrila, lahko prav utrudljivo, pa tudi za ubit se samotno je bilo. Ko je neki fant z drugega konca hodnika potrkal, sem ga spustila noter, naprej pa je šlo, kot to že gre. Nisem se še ozrla, pa sem bila že noseča. Ni se mi pa niti sanjalo o rečeh, ki bi se dale narediti. Kolikor sem bila jaz poučena, se noseče punce pač poročijo, in tako sem tudi naredila. Če rečem, da je bil Ron kot ženin bolj obotavljive sorte, sem se še preveč zadržano izrazila. Zoprna mu je bila poroka, zoprni mi je bil Tadko, in mislim, da sem mu bila tudi jaz zoprna.

Mati ni več marala zame, oče pa me je nehal vzdrževati. Tako sem bila na milost in nemilost prepuščena starima Medfordovima, ki sem jima bila, mislim, tudi zoprna, že zato da so bili lepo usklajeni med sabo. Gospod Medford je Rona zaposlil, namreč kot agenta v nepremičninarski firmi, ki je v njegovi lasti, in Ronu je kar dobro šlo – ampak vsak čas se ga je napil. Potem ga je gospod Medford odpustil, pa ga naslednji teden spet zaposlil. Tako pogosto ga je že odpustil in spet vzel nazaj, da se je Ron začel na ta račun šaliti in je o sebi govoril, češ da je Medford, vendar irske krvi in nagnjenj, ampak šale je bilo enkrat za vselej konec, potem ko je potopil kupčijo s Castleovima, pojavil se je namreč pijan, kot je že imel navado, in gospo Castle nekaj šlatal, menda po pomoti, je potem izjavljal. Po tej reči ni bilo več šans, da bi ga spet zaposlili, tako da dolge mesece ni počel nič drugega, kot da je klel – očeta, pa mene, pa najinega sinka – zaslužil pa ni nič, in tako so nama prihranki pošli in komunalne službe niso več sprejemale izgovorov in so odpisale najino hišo.

Ta hiša – tudi to nama je dal gospod Medford, oziroma dal napol, kajti obremenil jo je s hipoteko, sedem tisoč petsto, kar naj bi bila, kot se je izrazil, »spodbuda« Ronu, da se poboljša in postane odgovoren. Ni imelo tega učinka, samo jaz sem še

ne dvajsetletna dobivala sive lase, ko je bilo treba vsak mesec najti 110 dolarjev za obrok, in to je bilo takrat, ko se je še dalo najti kaj denarja. Zdaj pa ga ni bilo nič več, po pošti pa so začele prihajati grožnje z zaplembo.

In pred to hišo, bungalovom iz 1920. let, sva se ustavila potem na dan pogreba, in Tom je skočil ven, mi pomagal iz avta in potem počakal na pločniku, medtem ko sem stekla gor na verando, poiskala ključ in odklenila sprednja vrata. Tam sem se obrnila, pomahala in mu, tako je zatrjeval pozneje, poslala poljubček (česar ne verjamem), ne da bi se mi vsaj malo sanjalo, da sega moj pogled naravnost tja do moje bodoče službe v restavraciji niže doli ob klancu, in k moškemu, po katerem bom hlepela, kakor hlepim po življenju samem.

Kje se je torej zataknilo in zakaj govorim vse to temu magnetofonu? To počnem v upanju, da bom lahko vse skupaj objavila in bom tako oprala svoje ime vsega obrekovanja v zvezi s to službo in v zvezi z zakonsko zvezo, do katere me je pripeljala, in do vsega tistega, kar je še sledilo – vedno enega in istega obtoževanja, s katerim se me je lotila že Ethel, češ da sem *femme fatale*, ki pozna tako spretne načine, kako se odkrižati moža, da ji jih ni mogoče dokazati. Žal tudi ni mogoče dokazati, da niso bili uporabljeni, vsaj pred sodiščem se to ne da, kajti vse dokler v časopisih piše »domnevno«, ne moreš nikogar tožiti. Zato mi ni druge, kot da povem vse po vrsti in do konca, tudi nekatere reči, ki jih nobena ne bi zlepa povedala. Tegale se prav nič ne veselim, ampak če mora biti tako, potem pač mora biti tako.

Karkoli že sem naredila jaz, Tom je potem poslal poljubček meni – in se odpeljal.

2

Pajčolan sem si morala nadeti, ne zaradi kakih starokopitnih predstav o tem, kako naj se nosi vdova, ampak da bi skrila eno stran brade, ki je bila vsa marogasta od črnave, ki mi jih je prilepil Ron, ko me je tisto noč udaril, medtem ko sva se ruvala zaradi Tada. Lahko bi jih sicer prekrila z maskaro, a vedela sem, da Medfordova dva maskare, ki jima je pač ne bi mogla pojasniti na ta način, ne bi odobraval, tako da je bil pajčolan izhod v sili. No, sem pa zdaj odprla svoj lonček z Max Factorjem in se lotila dela. Ampak še prej sem se slekla, si snela temno obleko, hlačne nogavice, črni modrček in salo-narčke, potem sem se lotila dela pred ogledalom na lepotilni mizici. Kar se pa tega tiče, kakšna sem bila na pogled takole naga: to se je dogajalo pred trinajstimi meseci, ko sem imela šele enaindvajset let. Kar se višine tiče, sem malo nižja od povprečja, prej vitka kot ne, a s precejšnjim oprsjem, kot se temu reče. Najboljše na meni pa so noge, kot mi še prevečkrat povejo. So ravne, zaobljene, mehke in elegantno oblikovane. Obraza sem širokega, potez čokatih, ampak s senčilom pod očmi se mi posreči narediti, da nisem ravno za odpad. Lase imam sicer blond, ampak ne tako zelo blond, nekateri pravijo, da je to »barva koruznega ličkanja«, vmes pa so sivi prameni, ki sem jih že omenila. Oči imam zelene in kar velike, tako da dobim s senčenjem pogled kot muca, to že moram priznati.

Dala sem si gor mejkap, se še napudrala in si pomagala s svojo zajčjo šapico, dokler se ni nazadnje prikazal še kar spodoben ksiht. Potem sem se oblekla v bel modrc, bele

spodnje hlačke, rdeče nogavičke, balerinke, leviske in grobo bluzo, kar bi bilo vse primerno za delo, ki sem ga imela v mislih, o čemer več malo pozneje. Ravno sem se zrihtala do konca, ko sem zaslišala zvonec pri vratih. Ni pozvonil, saj so mi odklopili električno, ker nisem plačevala, je pa tlesknil, temu pa je sledilo trkanje. Stopila sem v predsobo in odprla, pričakovala sem kakega inkasanta in sem pri sebi vadila, kaj naj rečem. Pa sta bila tista dva, s katerima sem že govorila na okraju – policista. »Narednik Young, policist Church, kar noter,« sem jima rekla.

»Ste si naju kar zapomnila?« je rekel starejši, narednik, ki si je ob vstopu snel čepico in jo zdaj držal v rokah.

»No, tako hitro vaju pa že ne bi pozabila.«

»Že, ampak imen?«

»To pa imam pravico, ne?«

»Že, je pa vseeno nenavadno.«

Medtem sem ju že pripeljala v dnevno sobo, na katero nisem bila nič kaj ponosna, kajti zofa je bila brez ene od nog, izpuljene med enim od Ronovih živahnejših večerov, in majavi vogal je zdaj podpirala kopica knjig. A sem ju posedla, tako da sta ji obračala hrbet, se usedla še sama in vprašala: »Torej? Kaj lahko storim za vaju, gospoda?«

»Kar ti povej,« je narednik rekel Churchu. Mlajši policist ga je pogledal s, tako se mi je zazdelo, malce obotavljanja, nazadnje se je pa le spet ozrl vame.

»Zdaj nisva v službi, gospa Medfordova,« je rekel, »ampak doslej ste tako lepo sodelovali, ko sva vas spraševala, kaj se je zgodilo, da sva se pa zdaj oglasila, toliko da vam kaj tudi midva poveva, ne pa da samo sprašujeva, nekaj, kar bi bilo dobro, da veste – za kar midva misliva, da morate zvedeti. In to vama lahko mirne duše poveva zato, ker se ženska, ki je snoči poklicala, ni predstavila, tako da se ne more sklicevati na diskrecijo, kot zdaj pravimo. Disk-recí-jo – iz-recí-jo.«

Nasmejali smo se, počutila sem se na skrivaj krivo, češ kako morem na ta dan vseh dni videti v čem kaj smešnega, potem sem pa le rekla: »Prav, gospod Church, poslušam. Kaj sta mi prišla povedat?«

»Je v zvezi s tem telefonskim klicem. Ki je povezan z nekom, ki ga vi poznate, ime mu je Joe Pennington.«

»Eh, že vem, kdo je bil na telefonu!«

»Midva tudi misliva, da veva.«

»In kaj je rekla v zvezi s tem Joeom?«

»Da je bil tukaj, da je bil z vami v soboto zvečer, v času, ko je prišel domov vaš mož. Da ni bil razlog vašega pretepa fantek, ampak on, in da vam je pri tem pomagal, da ste spehali moža ven na verando, in –«

»Tega Joea nisem videla že več kot leto dni!«

»Kar sva tudi midva odkrila, gospa Medford.«

»Kako je to ena trapasta laž!«

»Vemo, gospa Medford – Joea Penningtona smo najprej potipali, pa je tisto noč bil na lepšem, v rdeči četrti v Baltimoru, in je tudi imel pričo v dokaz, zelo čedno očitvidko, ki se je prav potrudila s podrobnostmi, ko je –«

»Glede tega, zakaj prihajava,« mu je segel v besedo narednik. »Zakaj bi ta ženska rekla kaj takega, takšno iz trte izvito reč? No, potem ko sva pretipala Joea, mislim, da sva prišla do odgovora, in ker se vas ta, da tako rečem, tiče, sva se odločila, da se oglasiva in vam poveva. Kar gonila in gonila je svojo, tale, ki je pokkicala, namreč o vaši svakinji, ki da je prevzela vašega fantka, in sicer, kot je ne vem kolikokrat ponovila –«

»'Iz srčne dobrote.'«

»Natanko tako se je izrazila, saj sva si mislila, da boste vedeli, ker se je slišalo kot reklo, kot nekaj, kar ji je velikokrat na jeziku. Pa se nama je vse bolj zdelo, da bi bili lahko ta ženska na telefonu in vaša prijazna svakinja ena in ista oseba. Kje pa ste v tem špilu vi in kaj je hotela s tem Joeom? Vas sploh

ni bilo mogoče potunkati noter, Joe pa je tudi bil brez veze, razen če, pazite, *razen da* nas je nekako skušala navleči, nas podžgati proti vam, da bi vas potem lahko dala razglasiti za nesposobno, namreč nesposobno za materinstvo, torej da bi bili še naprej mati otroku, ki je zdaj na njeni skrbi. Z drugimi besedami, če bi lahko dokazala, da ste nemoralna, potem bi lahko otroka obdržala zase – nekaj takšnega ji je moralo biti v mislih, sva si rekla, in to sva vam prišla povedat. Ali bi se to lahko ujemalo?»

»Saj mi je sama povedala tako rekoč isto reč, ni še uro tega. Nad grobom mojega moža mi je skoraj dobessedno priznala, da si mojega fantka želi zase. Če ga ima rada, ji tega ne morem očitati – imamo ga radi jaz in vsi, ona pa je doživela hud udarec, tragičen udarec. Pa tudi, ne more imeti otrok in to ji je gotovo prizadelo duha. Ampak –«

Nisem mogla nadaljevati in tako sem sedela tam in se skušala obvladati. »Prav to sva vam prišla povedat,« je zelo blago rekel narednik Young. »Zdelo se nama je, da je prav, da zveste.«

Še kar sem sedela, opazila pa sem tudi, kako je s pogledom preletel mojo obleko. »Za službo sem se oblekla,« sem pojasnila. »Danes se je moram lotiti.«

»... Za kakšno delo pa gre?»

Bilo mi je neprijetno odgovoriti, a čutila sem, da moram kaj reči. »Torej,« sem rekla, »upam, da bom kaj dobila. Tamle zunaj pod zadajšnjo verando imam električno kosilnico, pa ročko bencina, malo naprej po ulici, kjer ne vejo, kdo sem, so pa hiše s tratami, ki še niso bile pristrižene, pa sem si rekla, da bi gotovo zmogla eno ali dve, se pravi, če me bo kdo hotel – in to bi prineslo nekaj dolarjev, z njimi pa bi si kupila kaj za pod zob, potem pa bi si vzela dan za razmislek. Če bi si takole dobila malo časa, bi si lahko našla delo v Woodie'su ali Hecht'su ali Murphy'su – hočem reči kot prodajalka. Nisem

se pa za nič izučila – na kolidžu pa sem komaj začela študirati angleško kompozicijo, ker močna sem bila v prostih spisih že v gimnaziji, a sem se skoraj takoj izpisala – zato da sem se, ni težko uganiti, poročila. Potem je prišel moj malček – in to je zdaj to.«

Ne vem, kako da sem se tako razgovorila, ampak videti je bilo, da jima je mar, pa mi je bilo prav tako. Živčna sem bila pa tudi najbrž; kdo pa ne bi bil, če se meni s policaji.

Čez trenutek je narednik vprašal: »Kaj pa v gostinstvu, ste kaj pomislili na to?«

»Kako to mislite, v gostinstvu?«

»No, kot strežba.«

Moj obraz je gotovo dobil poseben izraz, kajti malce v zadregi je brž nadaljeval: »Že v redu, že v redu – samo vprašal sem, nisem hotel biti žaljiv. Nekaj je namreč pri taki reči dobrega: kompenzacija v obliki napitnin, ki jih prinašate domov vsak večer sproti. Ni vam treba čakati na soboto – ali do prvega v mesecu, kakor ste primorani v nekaterih službah.«

»... izvolite, nadaljujte,« sem rekla.

»No, pa še nekaj je, namreč takoj naprej po cesti je Rožni vrt. Če želite zaposlitev v Woodieju, bi potrebovali avto, enako za podjetje Hecht, pa za Murphyja in sploh za kjerkoli okrog Plaze. Pa še gospa Rossi lahko da bi koga potrebovala. Ker je to kar pogosto – in lahko bi se sklicali name.«

»Kdo je gospa Rossi?«

»Bianca Rossi, lastnica. Njen mož, je že umrl, je bil Italijan, ona pa ni. In je prav v redu. Malo čemerna, ampak kot se šika, prav nič pasja.«

»... Sliši se res fajn.«

»Ker si tako zlahka zapomnite imena, bi vam to prav prišlo, sploh kar se tiče napitnin.«

»Moja mat,« sem pojasnila, »je hodila na zasebno šolo, kjer so namenjali posebno pozornost maniram, še posebej kako

si je treba zapomniti imena, in to mi je vtepla v glavo. Niso se pa spomnili, da bi ji povedali, da je pri manirah glavna reč prijaznost.«

»Lahko vas zapeljeva do tja.«

»Če počakata, da se preoblečem.«

»Tole, kar imate na sebi, bo že v redu – dajete vtis punce, ki zna delati, in prav takšne iščejo – se pravi, če zdajle sploh kaj iščejo. Bianca vam bo itak dala uniformo, če vas vzame.«

»Ja kaj pa potem še čakamo?«

Tako hitro in tako nepričakovano sem sprejela to odločitev, najpomembnejšo v življenju. Prej mi ni nikoli niti na misel prišlo, da bi bila natararica – zdaj pa se nisem utegnila niti vprašati, ali sem preponosna za napitnino, oziroma nasploh malo razmisliti. Glavno je bilo to, da se mi je obetal denar, pa kmalu. In tako smo se deset sekund zatem že peljali z avtom narednika Younga po klancu dol proti tisti restavraciji.

3

Rožni vrt najdete v Hyattsvilleu, na Upshur Streetu, viza-vi okrajne hiše, to je ob Deželni cesti št. 1 na južni strani mesta, »Bulvarju«, kot se ji pravi tam. Gre za enonadstropno hišo, iz opek, belo opleskano, s parkiriščem, ki pokriva pol kareja. Hiša ima dve krili, tako da se iz središčnega dela pride na eno stran v restavracijo, na drugo pa v koktejlnico, ki ji pravijo koktejl bar. Srednji del je napol recepcija s preddverjem, pravzaprav s preddverjem, kjer prideš skozi središčna polvrata noter, z odlagalnico klobukov takoj nasproti. Narednik Young mi je pomagal iz avta in me potem pospremil do vhodnih vrat, medtem ko je stražnik Church počakal v avtu.

»Zelo ste prijazni, da mi takole pomagate, čeprav vam ni bilo treba in niste imeli prav nobenega razloga –«

»Treba mi res ni bilo, razlog pa imam.«

Spet sem ujela tisti njegov pogled, ki se je sprehodil po moji obleki in mogoče, tako sem pomislila, tudi po tistem, kar je pod obleko, in malo sem se začela nazaj držat, on pa je to očitno začutil, ker je bil, ko je naslednjič odprl usta, bolj formalen. »Gospa Medford, malo si pa že predstavljam, kaj prestajate. Videl sem kartoteko iz bolnišnice, kamor ste pripeljala sina, da so mu oskrbeli rokico. Vidim tudi sledove na vas, pa v vaši hiši. Če mi ne boste zamerila, ker rečem kaj takega na dan, ko ste pokopala moža, ampak bil je surovež in dobro je, da ste ga rešena – če seveda ne bo cena za to vaš otrok.«

Pokimala sem mu v zahvalo. Stala sva tako še en hip in zazdelo se mi je, da želi reči še kaj več, ampak ne tu, ne na kolegovih očeh. Pokimal mi je nazaj in odkorakal k avtu.

Ko sta se odpeljala, sem vstopila v preddverje. Luči so bile ugasnjene in po vsem tistem soncu za hip nisem nič videla. Potem pa se je iz jedilnice prikazalo neko dele, natararica, ki je rekla: »Do petih imamo zaprto – poskusite v Opatiji, to je v College Parku.«

»Prihajam h gospe Rossi.«

»V zvezi s čim?«

»To bi pa kar njej povedala, če vam je prav.«

»Moram vedeti, kaj bi radi od nje.«

No, kot ste mogoče že uganili, je med mojimi življenjskimi problemi tudi to, da hitro izgubim živce, zato sem počakala za trenutek ali dva ali tri, da bi se obvladala, takrat pa je bila tam že druga ženska, srednjih let, nič višja od mene, ampak zajetna, krepka in čokata. Dekle ji je reklo: »Gospa Rossi, to dekle bi rado govorilo z vami, ampak noče povedati o čem. Poskusila sem zvedeti, kaj bi rada, pa ni –«

»Sue!«

Glas je imela gospa Rossi oster, in Sue je pri tej priči obmolnila. »... Sue, ne bodi no tak firbec, kaj pa tebe briga, kaj ima gospodična z mano?«

Sue se je pobrala, gospa Rossi pa se je obrnila k meni. »Kaj bi radi?« je vprašala.

»Službo,« sem rekla.

»... Kot kaj?«

»Stregla bi pri mizah.«

Merila me je s pogledom, potem pa rekla: »Res potrebujem punco, ampak žal se vi ne bi obnesli – ne zaposlujem ljudi brez izkušenj.«

»... Hm – saj sem komaj usta odprla, ne razumem, kako lahko iz štirih besed veste, ali imam izkušnje ali ne.«

»Zakaj štiri besede, kjer kot odgovor zadošča 'servirka'? Po tej zgovornosti sklepam, da niste servirka ... No, a imate kakšne izkušnje ali ne?«

»Ne, nimam jih, ampak –«

»Potem ostanem pri tistem, kar sem rekla. Ste imeli kaj za kosilo?«

»... Kosilo mi ne bi teknilo ...«

»Kaj pa zajtrk?«

»Gospa Rossi, saj me boste spravili v solze – naredniku Youngu, ki mi je predlagal, da se oglasim tu, bom povedala, kakšno dobro srce imate.«

»... A sta si znana z narednikom Youngom?«

»Ja. Menda lahko rečem, da sva prijatelja.«

»In on vas pošilja?«

»Rekel je, da bi utegnili koga potrebovati.«

»Po čem je pa sklepal, da bi mi vi prišli prav?«

Hm, zakaj se mu je to zazdelo? Poskusila sem se česa domisliti, potem sem se pa le spomnila in ji povedala: »Vtis sem naredila nanj, ker si tako zapomnim imena. Zdelo se mu je, da bi se to obneslo pri takšni vrsti dela.«

»Kako mi je že ime?«

»Gospa Rossi, gospa Bianca Rossi.«

»Pa tej puncici, ki je bila tu?«

»Sue.«

Iztegnila je roko v jedilnico in tlesknila s prsti, in ko se je Sue spet prikazala, me je vprašala: »Kdo pa ste vi, gospodična?«

Že sem bila na tem, da rečem »gospa Medford«, a sem se ugriznila v jezik in rekla: »Joan. Joan Medford.«

»Saj ste gospodična, ne?«

»No ja, gospa Rossi. Vdova.«

Ona pa je rekla proti Sue: »Tole je Joan in bo pri nas za servirko. Pelji jo noter, oddeli ji garderobno omarico, poišči ji uniformo – kar iz kopice perila, ki je prišla iz pralnice, na

polici v shrambi bo.« In meni: »Ko se zrihtaš, se pa oglasi spet pri meni, pa ti bom povedala, kaj naprej.«

»Razumem, gospa Rossi. In hvala vam.«

»Nekaj je na tebi, kar mi ne gre vkup.«

»Vam bo že šlo, samo čas mi dajte.«

Sue me je odvedla skozi jedilnico v kuhinjo, kjer so mojster in dve kuharici sekljali in rezljali in pražili, na hodnik, ki je držal na eni strani v preoblačilnico, kjer so po sredi stale klopi. Odklenila je omarico s ključkom, ki ga je snela z obešalnica, potem pa izginila, a še preden sem se lahko slekla, se je vrnila z mojo uniformo – v eni roki je nosila minikiklico in predpasniček, v drugi pa mikico iz džersija. Opazovala me je, medtem ko sem obešala svoje reči v omarico in vlekla nase reči, ki jih je prinesla. Ključek je bil zapestni, in potem ko sem zaklenila in si ga nataknila na roko, sem se menda nakremžila ob pogledu na svoje noge, ki so bile seveda gole, kajti rekla je: »Bo že v redu – nekatere od punc ne nosijo hlačnih nogavic. Pri nekaterih rečeh, recimo nohtih, je Bianca zelo stroga, glede kakih drugih ji je pa vseeno.«

Odvedla me je nazaj h gospe Rossi, ki je bila še zmerom v jedilnici. Ampak z njo je bila zdaj sivolasa ženska, ki je kar dobro zgedela za svojih recimo štirideset in še malo čez let, oblečena v bluzo kot iz narodne noše, pa v kratke hlače karmine barve, take od popka pa še malo čez stegna, mogoče za en pedenj, ki so bile oprijete kot kakšne tekaške, in hlačne nogavice bež barve, ki so lepo poudarjale obliko super dobrih nog. »Samo moment,« mi je rekla Bianca in govorila naprej, ampak ona druga je vprašala: »Hej, samo malo – kdo je pa *tale*?«

»Nova punca,« je rekla Bianca. »Ampak kaj pa z uvoženim šampanjcem –«

»Čakaj malo, čakaj malo! Zakaj je pa oblečena za v jedilnico?«

»Ker bo tam delala.«

»O ne, tale pa že ne. Saj si mi že obljubila novo punco, zdaj pa, ko je tukaj, bi jo vpregla na *tej* strani?«

»Nova je še, sploh ne ve, kaj se pravi streči dedce, v baru pač ne more delati, ker nima kvalifikacij.«

»Oh, seveda da jih ima!« Potem pa meni: »Pokaži ji svoj par kvalifikacij, ki ti morajo prislужiti zaposlitev v koktejl baru. Govorim o nogah.«

Zasukala sem se, toliko da pokažem goli nogi, ona pa je rekla: »In če prav vidim, tudi že ve, kaj se pravi streči dedce.« Pa spet proti meni: »Imam prav?«

»Če mislite tisto, kar mislim, da mislite,« sem priznala, »potem ja. Vdova sem, tako je nanoslo. Odnedavna. Vdova z otrokom.«

»No torej, Bianca?«

Ni bilo prvič, pa tudi zadnjič ne, da je Bianca najprej sklenila eno, a se na prigovarjanje premislila. »No prav, jo pa vzemi.«

»Pridi,« mi je rekla ženska in me spet odpeljala proti garderobi. »Ime, prosim.«

»Joan. Joan Medford.«

»Liz. Liz Baumgarten.«

Nisem si mogla kaj, da mi ne bi bila Liz všeč, po mojem je bila vsem simpatična, vseeno pa sem čez en čas vprašala: »Do kdaj imate pa bar odprt?«

»Do enih zjutraj. Zakaj?«

»Namreč, kako bom prišla domov. Restavracija se zapira ob devetih, to že vem, in ob tej uri bi lahko šla peš. Ampak ob enih zjutraj pa –«

»Ni problema, Joan – te bom jaz zapeljala. Imam avto. Pa kar tikajva se.«

Medtem sva že prišli v garderobo in Liz je zaprla vrata za sabo. Slekla sem krilce, predpasnik in bluzo, ona pa je prinesla takšne oprijete poldokolenke, kakršne je sama nosila, in še eno enako bluzo. Potem je odprla neko omarico in vzela ven

zavojček s hlačnimi nogavicami. »Bež barve – bojo v redu?« je vprašala.

»Ja super – in hvala, Liz.«

»V baru ob enih zjutraj začne v gole noge nekam zebsti. Bi pa, če seveda sprejemaš nasvete, modrc kar snela glede na to, kaj imaš pod to bluzo.«

»A res misliš?«

»Kaj pa drugega. Pomaga pri tringeltu.«

»Zame je to glavno.«

»Za koga pa ni? Joan, samo sramežljiva mi ne bodi.«

Potem pa je pojasnila: »Če se mogoče sprašuješ, zakaj si želim konkurence glede na to, da sem pa imela vse komplet zase, no, v baru se ti taka reč nekako maščuje. Če imaš polne roke dela, postaneš prepočasna, to je pa ravno tisto, česar si v baru ne moreš privoščiti. Na hrano človek že še počaka, ampak pijača jim je pa preveč pomembna. In če se ti začne zatikati, ker te zasujejo z naročili, to potem res zamerijo. In ko enkrat zamerijo, ni več napitnine. Hočem reči, da obstaja točka, po kateri je toliko manj ugodno, kar se tiče napitnin, kolikor več je gostov. V obratnem sorazmerju, bi se lahko reklo.« Potem pa, ko sem si oblekla nogavice, kopalke in bluzo, ki se je kar napela čez konički spredaj: »Dobra boš. Bom rekla, da si opravila preizkus.«

»Tudi ti nisi slaba.«

»Ja, za staro babo – če se skrijem v množici, se ne bo noben zgražal nad mano.«

Za pogledat je bila v resnici precej bolj: nikoli ne bi ugani-la njene starosti, ampak kolikor je bila že stara, je bila stara dovolj, da je imela vsepovsod sive lase – prelepe sive lase, skoraj srebrne, ki jih je prirezovala nad ramami, kjer so bili nakodrani. Višine je bila srednje, njene poteze so bile rahlo grobe, to moram reči, pa vendar super luškane. Oči so bile sinje in pametne, a nič kaj trde. Noge pa je imela drugačne od

mojih – kjer so moje oble in mehke, so bile njene zelo mišičaste, a čvrstih linij in elegantnega koraka.

Odvedla me je spet ven v jedilnico, v preddverje in potem v bar, kjer je čokat moški v belem suknjiču s krpo leščil kozarce in jih urejal v ravne vrste. »Joan, Jake – Jake, Joan. To je naša nova punca, Jake. Bodi prizanesljiv, v baru še ni delala.« In se je odpravila v kuhinjo.

»Hojla, Joan.«

»Jake, živjo.«

Izkazalo se je, da imam vsak drugi teden priti ob štirih namesto ob petih, zato da pripravim reči za v Jakeove koktejle, in nasploh da vse prištímam – natresem kosmiče v sklede, snamem stole z miz, kamor so šli med pometanjem. Ravno zdaj je neki fant počel to z brisalom, zato sem se najprej lotila sestavin za koktejle.

»Prva kombinacija bo za 'koktejl po starem'. Veš, kakšen je to?«

»Mislite pomarančne rezine in češnje?«

»... Ja, točno to.« Namenil mi je dolg pogled, potem pa nadaljeval: »Pa za martinije?«

»Iztrebim olive, jih dam v skledo in potaknem zobotrebce.«

»Za gibsona –«

»Šalotke, brez zobotrebcev.«

»Drži. Kar se pa manhatnov tiče –«

»Češnjice.«

»Brez zobotrebcev, če imajo češnje peclje. Včasih nam dobavijo napačno sorto, tako da je treba tiste nepecljate opremiti z zobotrebcom. Za margarite –«

»Sol? V skodelici? Pa limono, ki naj bo na enem koncu zarezana, da uvrliš vanjo kozarec?«

»Ko sva že pri limoni –«

»Lupinčki? Koliko lupinčkov naj izvijem?«

»Toliko, kolikor jih dobiš iz treh limon. Nareži rezinčke bolj na debelo, deni jih v skledo, čeznje pa obilo kock ledu, da se

ne bojo zmeščali. Sovražim te kranclje, če postanejo mehki.« Pogledal me je, kakor da bi bila plešoči konj ali kako drugo takšno čudo. »Pa res nisi še nikoli ...?«

Pojasnila sem: »Moja mama je prirejala zabave, oče pa mešal pijače na njih. In jaz sem bila atijeva Pogačica-pomagačica.«

»Ja zaboga, a očeta imaš?! – lahko bi bil vedel. No ja, vse sorte je na tem svetu, a ne da?«

Bila je opazka tiste vrste, ki bi se mi lahko zamerila, ampak ker se je pri tem nasmehnil, sem mu vrnila nasmeh. »Kaj še?«

»Koruzni kosmiči – ti so zastonj, pazi, da bojo sklečke ves čas polne. Tako gostje ne pozabijo na naslednjo pijačo.«

»Hočeš reči, ker so slani.«

»Nič takega nočem reči, ti pa tudi ne. Pravim samo, da gre za Biancino pogostitev, in ker veš, kaj je zate dobro, boš tako rekla tudi ti.«

»Vam na čast jih trosi – gospa Rossi.«

»Tako nekako, in ne pozabi na to. Na to je posebej mahnjena.« Odvrzel je krpo na šank, si razvezal predpasnik in prišel naokrog na mojo stran. »Da ti pokažem, kar je še treba.«

Razkazal mi je moj žepni seštevalnik, registrirno blagajno in blokec, potem pa pojasnil, kako naj spravljam kupončke, da bojo od vsakega gosta ostali skupaj, in kako naj potem, ko želi gost račun, vse njegove lističe seštejem, pokažem cifro na seštevalniku, odnesem denar do blagajne, ga vložim in odtipkam vsoto na računu, potem pa še odberem drobiž za nazaj. »In za božjo voljo glej, da se ne boš uračunala,« se mi je renče zazrl naravnost v oči. »Bianca je popustljiva, kar se tiče nekaterih reči, kot je recimo to, da ti lahko pod bluzo vse svobodno vihra v vetru, glede kakih drugih, recimo čistih nohtov, pa denarja, je pa težka. Če se uračunaš, bo v tvoj minus.«

»Ne bom se uračunala.«

Ravno sem že razložila stole in začela vtresati kosmiče, ko se je vrnila Liz iz kuhinje. »No, zdaj si pa razdeliva rajona,« je rekla. »Kaj praviš na to, da bi si jih razdelili kar po sredi, pa izmenično, tako da imam en teden jaz ta bližji rajon, tega pri vходу, ti pa tistega, ki je bliže toaleti, naslednji teden pa obrneva? Dovolj pošteno?«

»Prav, meni to ustreza. Ampak ta teden ti prevzemi vhodni rajon, tako da jih boš lahko pozdravljala, kot bojo vstopali, gostje namreč – zame bojo še vsi tujci.«

»Tako bova naredili, jasno da,« je rekla. Potem pa:

»Moram iti – tamle gre gospod Polovička, ki je vedno prvi. Ta ti frcne svoja dva četrtaka, kot da sta iz čistega srebra, skovana še v Filadelfiji.«

Ozrla sem se in tam je bila gospa Rossi, ki je vodila noter gosta, moškega v letih, ki je držal nos visoko v zrak, čeprav je bil v gabardenastih hlamudračah in športni srajci. Liz je pomignila in gospa Rossi mu je odkazala mizo v njenem rajonu. A on se je, ko me je zagledal, ustavil, malo zijal, potem pa nekaj rekel. Bianca je bila videti presenečena, a ga je privedla na mojo stran. Tako sem se, prav tako osupla kot Liz, prvikrat srečala z Earlom K. Whiteom.